

кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2008, № 24, ст. 236).

5. Закон України № 1404-VIII від 02 червня 2016 року «Про виконавче провадження» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 30, ст. 542).

6. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 07 липня 2022 р.-К.: Паливода А.В., 2022.- 312 с.-(Кодекси України).

Жук Ілона Василівна,

старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ №1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СТ. 220-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Кримінальний кодекс (далі – КК) України на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку» від 16 липня 2015 року № 629-VIII було доповнено ст. 220-1 «Порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності». Підставою криміналізації цього діяння, як зазначено в Пояснювальній записці до законопроекту (п. 2), була необхідність удосконалення процедури виведення неплатоспроможних банків з ринку, у тому числі консолідація продажу активів в структурі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (далі – Фонду), а також посилення захисту прав вкладників шляхом прискорення проведення виплат відшкодування коштів таким вкладникам.

Не дивлячись на позитивні наміри законодавця щодо зміцнення фінансової безпеки держави, виправданість цього кроку, тобто, доцільність існування ст. 220-1 у КК, як показує практика, викликає певні сумніви. Так, згідно зі статистичними даними Генеральної прокуратури України, за період з 2018 року по I півріччя 2023 року було зареєстровано лише 1 кримінальне правопорушення цього виду (у 2020 році), і жодного провадження не було скеровано до суду з обвинувальним актом [1]. Причинами подібної ситуації може бути висока латентність кримінального правопорушення (в Україні економічні злочини віднесені до злочинів з високим рівнем латентності [2, с. 204]), недосконалість кримінально-правової заборони або взагалі неоптимальний вибір інструментів правового регулювання відповідної групи суспільних відносин.

Стаття 220-1 КК містить опис декількох складів кримінального правопорушення, які різняться між собою предметом та формами об'єктивної сторони, зокрема це: 1) внесення завідомо неправдивих відомостей керівником або іншою службовою особою банку до бази даних про вкладників (ч. 1); 2) внесення завідомо неправдивих відомостей керівником або іншою службовою особою банку у звітність, яка подається до Фонду (ч. 3); 3) умисне пошкодження або знищення керівником або іншою службовою особою банку бази даних про вкладників (ч. 4); 4) вчиненні дій: а) які унеможливають ідентифікацію вкладника за інформацією, наявною у базі даних про вкладників; б) наслідком яких є незаконне збільшення суми витрат Фонду, пов'язаних з виведенням банку з ринку; в) які унеможливають початок здійснення виплат коштів вкладникам неплатоспроможного банку відповідно до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (ч. 4 ст. 220-1).

Предметом злочину можна вважати бази даних про вкладників та звітність, яка подається банком до Фонду. Навряд чи в даному випадку слід визнавати предметом завідомо неправдиві відомості (за аналогією, приміром, зі ст. 222 КК, де завідомо неправдива інформація виступає предметом злочину, і зазвичай має форму документу). Суб'єкт злочину – спеціальний, ним законодавцем визначено керівника або іншу службову особу банку. Відповідно до ст. 42 Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року, керівниками банку є голова, його заступники та члени ради банку, голова, його заступники та члени правління банку, головний бухгалтер банку.

Що стосується закріплених у ст. 220-1 форм об'єктивної сторони, то описані в диспозиціях діяння не є новими для кримінального закону, тією чи іншою мірою вони дублюють діяння, заборонені іншими статтями КК. Тобто законодавець, криміналізуючи порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності в спосіб, відображений у чинній ст. 220-1, по суті створив штучну конкуренцію правових норм. Про це свого часу згадували фахівці науково-експертного управління апарату Верховної Ради України у своєму висновку до відповідного законопроекту [3] та автори науково-практичного коментаря КК [4, с. 739]. Приміром, передбачене у ч. 3 внесення завідомо неправдивих відомостей керівником або іншою службовою особою банку у звітність, яка подається до Фонду, є одним з видів службового підроблення (ст. 366 КК). При цьому, як було слушно підкреслено у згаданому висновку, покарання за спеціальною нормою є більш м'яким, ніж передбачене загальною нормою, хоча санкції ст. 220-1, зокрема її ч. 3, зазнавали змін у 2018 р. (у початковій редакції це був штраф у розмірі від 800 до 1000, а зараз – від 1000 до 4000 неоподатковуваних мінімумів доходів

громадян). Для порівняння, покарання за ч. 1 ст. 366 КК передбачене у виді штрафу від 2000 до 4000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеження волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Інші описані у ст. 220-1 діяння межують з кримінальними правопорушеннями у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів) та кримінальними правопорушеннями проти власності. Зокрема, вчинення дій, наслідком яких є незаконне збільшення суми витрат Фонду, пов'язаних з виведенням банку з ринку (ч. 4), по суті залежно від конкретних обставин є або шахрайством, або привласненням, розтратою майна або заволодінням ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК). Внесення завідомо неправдивих відомостей до бази даних про вкладників, вчинене працівником банку, який має право доступу до таких даних (якщо мова йде про електронні бази даних), за наявності відповідних підстав може кваліфікуватись за ст. 362 КК «Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї». Якщо бази даних представлені у паперовому вигляді, тоді це діяння може кваліфікуватися як просте підроблення за ст. 358 КК. До речі, покарання у згаданих частинах «спеціальної» норми (ст. 220-1) є так само більш м'якими за покарання, встановлені у «загальних» нормах. Тобто, ст. 220-1 пом'якшила кримінальну відповідальність за вчинення описаних у ній діянь, передбачених іншими нормами КК.

Підсумовуючи викладене, можна визнати, що питання ефективності такої кримінально-правової заборони, як порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності, залишається відкритим.

Список використаних джерел

1. Статистична інформація Генеральної прокуратури України / *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/prozareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>

2. Сидорчук О. О. Деякі теоретичні й практичні питання аналізу латентної злочинності в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2021. Вип. 91. С. 198-208.

3. Висновок Головного науково-експертного управління від 12.06.2015 на проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо удосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку)». URL:

https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2045%D0%B0&skl=9

4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [А. М. Бойко, Л. П. Брич, О. О. Дудоров та ін.] ; за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-ге вид., переробл. та доповн. Київ : Дакор, 2018. 1360 с.

Загиней-Заболотенко Зоя Аполлінаріївна,
начальник відділу аналітичної та правової
роботи Касаційного кримінального суду
управління аналітичної допомоги
касаційним судам та Великій Палаті
Верховного Суду департаменту аналітичної
та правової роботи Апарату Верховного
Суду, доктор юридичних наук, професор

КВАЛІФІКАЦІЯ ДОБРОВІЛЬНОГО ЗАЙНЯТТЯ ПОСАД КОЛАБОРАНТАМИ ЗА СУКУПНІСТЮ З ДЕРЖАВНОЮ ЗРАДОЮ – ЛАМАЮЧИ СТЕРЕОТИПИ

Неоднозначним питанням на сьогодні в судовій практиці є кваліфікація дій громадян України, колаборантів, які добровільно зайняли посади як пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських незаконно створених органах державної влади на тимчасово окупованій території, так і не пов'язані зі здійсненням таких обов'язків, а також в незаконно створених судових та правоохоронних органах. Превалюючим підходом при цьому є кваліфікація таких дій лише за відповідною частиною ст. 111-1 КК. Такий варіант кваліфікації підтримується й більшістю науковців. На мою думку, така кваліфікація є непрявою, оскільки не враховує всього обсягу дій, вчинених колаборантом. Основними аргументами на користь такого підходу такі.

1. Добровільне зайняття громадянином України посади, про яку йшлося вище, передбачає виникнення такого юридичного факту, як призначення особи на певну посаду. Власне після того, коли такий юридичний факт, як добровільне зайняття громадянином України посади, передбаченої у частинах 2, 5 або 7 ст. 111-1 КК, відбувся, є всі підстави кваліфікувати її дії за вказаними частинами цієї статті як закінчене посягання. Всі наступні дії на цій посаді, а саме здійснення професійної функції, не охоплюються складом колабораціонізму та потребують самостійної кваліфікації.

2. Добровільне зайняття посад у нормативному розумінні частин 2, 5 та 7 ст. 111-1 КК є спеціальним видом державної зради у формі переходу на бік ворога в період збройного конфлікту. І саме в